

कृतास्त्र (कृत + अस्त्र) 1) adj. der sich im Gebrauch der Wurfwaſſe geübt hat, mit dem Bogenschiessen vertraut MBh. 3, 228. 14833. 14, 1776. N. (Bopp) 12, 86. R. 1, 23, 9. 77, 15. 3, 4, 28. 6, 1, 39. अकृतास्त्र MBh. 3, 14833. R. 1, 23, 9. कृतास्त्रता f. nom. abstr. MBh. 1, 5156. — 2) m. N. pr. eines Kriegers MBh. 2, 127.

1. कृति m. N. pr. verschiedener Männer MBh. 2, 320. कृती (von कृतिन्?) राजा 1882. HARIV. 1206. 1513. VP. 282. 391. 413. BHĠG. P. 9, 13, 26. 18, 1. 24, 2. सप्ताश्वमेधानाकृत्य राजसूयं च पार्थिवः । कृतिर्नाम च्युतः स्वर्गादसत्यवचनात्सकृत् ॥ MĀRK. P. 8, 21. COLEBR. MISC. ESS. I, 17.

2. कृति (von 1. कर) f. P. 3, 3, 94, Sch. VOP. 26, 188. 1) das Thun, Ausführung, Hervorbringung, Verfertigung, Abfassung; Handlung, Thätigkeit TRIK. 3, 2, 1. MED. t. 12. विचित्रा जगतः कृतिर्हरेरिणा वा SIDDH. K. zu P. 2, 3, 66. विचित्रा हि सूत्रस्य कृतिः पाणिनेः KĀC. zu P. 1, 2, 35. यस्य सृष्टेः कृतिः VOP. 5, 28. शब्दस्य 21, 10. प्रणामकृतिं विना PĀNĀT. 91, 3. विकृतिरुक्ति RĀGĀ-TAR. 1, 146. ÇAT. BR. 10, 3, 3 — 11. KĀND. UP. 7, 21. Z. d. d. m. G. 6, 30, N. 3. व्या ज्ञातिस्तदायुष्मन्कृतिर्यवन्न विद्यते MBh. 3, 12480. BHĀSHĀP. 143. — 2) Schöpfung, Werk: कृतिर्गुरुरिषोरियम् VOP. 3, 26. Werk, literarisches Product: कालिदासस्य कृता किं कृतो बहुमानः MĀLAV. 3, 13. RAGH. 13, 33. 64. 69. गन्धर्व्ये कृतौ कवेः AK. 3, 6, 3, 31. पाणिनिः कृतिः P. 6, 2, 151, Sch. TRIK. 3, 3, 176. Vgl. die Unterschr. bei den Sarg a im RAGH. und am Ende des AK. — 3) viell. Zauber (vgl. कृत्या): मानवानां प्रमेकार्थं कृत्या नार्यो ऽसृजत्प्रभुः MBh. 13, 2254. fg. personif. Zauberin, Fee: देव्यै कृत्यै नमो नमः DEV. 5, 11. — 4) ein, best. Metrum (eine Unterart der Anuṣṭubh) mit zwei Pāda von je zwölf und einem dritten von acht Silben: कृतिर्द्वा द्वादशान्तरावेकश्चाष्टान्तरः पादः RV. PRĀT. 16, 27. — 5) ein aus 4 X 20 Silben bestehendes Metrum RV. PRĀT. 16, 56. 59. KĀNDAS 7. 8. COLEBR. MISC. ESS. II, 163. — 6) Quadratzahl COLEBR. Alg. 8. कृतिप्रकृति 170. — 7) N. pr. der Gemahlin Saṃhṛāḍa's und Mutter Pāṅkaḡana's BHĠG. P. 6, 18, 13. — Vgl. अयस्कृति, कुक्ष्याकृति, प्लूतकृति, वयस्कृति, स्वाहाकृति, कृषिकृति.

3. कृतिर् eine best. Waffe, etwa Messer oder Dolch: एषामसैषु रम्भिणीव राशे कृतेषु खादिश्च कृतिश्च सं देह्ये RV. 1, 168, 3. — Wohl von 1. कर्त्.

4. कृति (von 4. कर) f. Verletzung MED. t. 12. Viell. Nachstellung; vgl. कृत्य.

कृत्तिकर (4. कृति + 1. कर) m. ein Bein. RĀVANA's ÇABDAM. im ÇKDR. कृतिन् (von कृति) 1) adj. a) klug, verständig, erfahren, geschickt, = योग्य, पण्डित (बुध) AK. 2, 7, 5. 3, 1, 4. TRIK. 3, 3, 234. H. 341. 342, Sch. an. 2, 261 (= योग्य und बुध). MED. n. 32 (= योग्य und पण्डित). BHARTṚ. 1, 55. 2, 16. HIT. III, 96. RAGH. 11, 29. KĀTHĀS. 26, 93. VID. 83. 134. 311. DHŪRTAS. 68, 15. 96, 12 (kann auch zu b. gezogen werden). KIRĀT. 2, 9. SĪH. 23, 19. परमं ÇRĠGĀRAT. 17. Mit einem loc.: कृती भृशमप्यस्त्रे MBh. 3, 8278. 12331. अस्त्रोपास्त्रकृतिनौ 13262. — b) der seine Absicht erreicht hat, zufriedengestellt: न खल्वनिर्जित्य रघुं कृती भवान् RAGH. 3, 51. 12, 64. ÇĀK. 22. 178. VIKR. 30. 32. 63. KUMĀRAS. 2, 10. BHĠG. P. 1, 11, 7. Nach ÇABDAR. im ÇKDR. ist कृतिन् auch = साधु und पुण्यवन्. — 2) m. N. pr. eines Sohnes von Kjavana und Vaters von Uparikara BHĠG. P. 9, 22, 5. eines Sohnes von Saṃnatimant 21. 28. Vgl. कृत.

कृतिमत् (von कृति) 1) adj. (तन्निपाणाम् नानादेशकृतिमतो (die verschiedene Reiche gegründet haben?) नानादेशनिवासिनाम् MBh. 14, 1776. — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Javinaṛa BHĠG. P. 9, 21, 27.

कृतिरात (कृति + रात) m. N. pr. eines Fürsten R. GORR. 1, 73, 10. VP. 390. BHĠG. P. 9, 13, 17. — Vgl. कीर्तिरात.

कृतिरोमन् (कृति + रो) m. N. pr. des Sohnes von Kṛtirāta R. GORR. 1, 73, 10. 11.

कृतिसिंह (कृति + सिंह) s. कार्तिसिंहदेव.

कृते (loc. von कृत That, Werk) wegen, für, mit dem gen.: पेयो कृते न सत्कारमकुर्वन्मयि N. 9, 19. R. 1, 43, 45. संभ्रमं जनाविष्यमि सीताया मानुषः कृते 3, 69, 13. कृते मम VĠCV. 2, 23. — PĀNĀT. I, 23. 36, 1. 199, 15. HIT. 39, 21. VID. 167. VET. 12, 5. चीरखाण्डं च तमेकं द्वातर्वाससः कृते (an die Stelle von) KĀTHĀS. 4, 52. am Ende eines comp.: वत्कृते N. 4. 3. 10, 11. 12, 63. 13, 19. 14, 15. 16, 26. 20, 14. BHĠG. 1, 35. JĀGĒ. 1, 216. DAÇ. 2, 5. VĠCV. 12, 9. R. 1, 27, 16. 3, 13, 9. 19, 5. PĀNĀT. 8, 20. 33, 15. 187, 7. IV, 33. KĀTHĀS. 1, 57. 26, 229. VET. 26, 1. — Vgl. कृतेन und ΔΕΛΜΑ, ΔΕΛΜΑ propter von ΔΕΛΟ opus; lit. del wegen.

कृतेन (instr. von कृत) dass.: मत्कृतेन हि तावद्य संतापं परमेष्ठ्यतः SĀV. 5, 94. ब्राह्मणो ऽसीति पूज्यो मे विश्वामित्रकृतेन च R. 1, 76, 6. 6, 83, 10.

कृतेयुः (von कृत) m. N. pr. eines Sohnes von Raudrāçva BHĠG. P. 9, 23, 4. Die Namen seiner 9 Brüder gehen alle auf रघु aus.

कृतेदक s. u. उदक.

कृतीजस् (कृत + योजस्) m. N. pr. eines Sohnes von Kanaka (Dhanaka) HARIV. 1850. VP. 417. BHĠG. P. 9, 23, 22.

कृत्ति f. 1) Fell, Haut AK. 2, 7, 46. H. 630. MED. t. 12. कृत्तिं वसान् आ चर VS. 16, 51 (ÇATAR. UP. in Ind. St. 2, 43). कृतीर्हृशान् विधेति AV. 8, 6, 11. मक्षीव कृत्तिः शरणा तं इन्द्र RV. 8, 79, 6. कृत्तुः कृत्तेः (aus Fell, Leder) स्नेहपात्रम् AK. 2, 9, 33. Die Scholiasten erklären das Wort in den alten Texten durch Fell, aber Nir. 3, 22 wird von einer सूत्रमयी कृत्तिः, also von einem gewebten Obergewande gesprochen. Zu der ersten Bedeutung gelangen wir durch 1. कर्त्, zur zweiten durch 2. कर्त्. — 2) eine Art Birke (s. मूर्त्ति) MED.; nach WILS. die Rinde dieses Baumes. — 3) die Plejaden (s. कृत्तिका) MED. — 4) Haus (vgl. कुटी) NAIGH. 3, 4; wohl mit Rücksicht auf RV. 8, 79, 6. — 5) = यशस् (vgl. कीर्ति) und अन्न nach Nir. 3, 22.

कृत्तिका UP. 3, 143. f. pl. N. eines Sternbildes, die Plejaden; bilden in der älteren Zeit das erste, in der späteren das dritte Mondhaus und haben Agni zum Regenten. Das aus sechs Sternen best. Sternbild wird bald als Flamme (KĀLIDĀSA im ÇKDR.), bald als Scheermesser (ÇKDR. ohne Angabe einer Aut.) dargestellt. In der Mythologie sind die sechs Plejaden die Ammen des sechsanltzigen Kriegsgottes. AK. 3, 4, 26, 201. H. 109. COLEBR. MISC. ESS. I, 90. 107. II, 331. 358. 360. WEBER, Lit. 221. 264. Verz. d. B. H. 240, N. 4. Ind. St. 1, 87, N. 1. 99. 240. 413. fg. AV. 9, 7, 3. 19, 7, 2. TS. 4, 4, 10, 1. 5, 3, 9, 1. ÇAT. BR. 2, 1, 2, 1. fg. KĀTJ. ÇR. 4, 7, 2. ÇĀNKH. ÇR. 2, 1, 7. TAITT. BR. 3, 1, 2, 1. JĀGĒ. 1, 267. MBh. 1. 2588. 3, 10663. 14429. 13, 1732. 3256. HARIV. 138. 9873. R. 1, 38, 23. SUÇR. 1, 106, 6. 2, 383, 1. 386, 8. 394, 1. 4. RAGH. 14, 22. KĀTHĀS. 20, 88. VP. 224. 226. N. 21. BHĠG. P. 6, 6, 23. आश्रमे कृत्तिकानाम् MBh. 13, 1711. कृत्तिकामयधेश्वैव